

Milijon podnebnih služb ali 528 megaton toplogrednih plinov?

Intervju z Jonathanom Nealom
in Nancy Lindisfarne

Abstract

One Million Climate Jobs or 528 Megatons of Greenhouse Gases? An interview with Jonathan Neale and Nancy Lindisfarne

An interview addresses one of the currently most important environmental and political initiatives in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland – the *One million Climate Jobs Campaign*. An extensive programme of change, which was prepared as part of this campaign, is discussed and with it many of the political and socio-economic areas that are affected by climate change and that thus directly alter human life. The interlocutors reveal how the barriers to solving the problem of pollution stem from our reality – capitalism and its corresponding organisation of the economy and society. Special attention is also given to the fact that some of the world's crises are usually the consequence of interests of the fossil fuels elites and the profits inevitably connected to them. All this means that in order to achieve any real changes in the ways we treat our planet, what is needed is radical social transformation.

Keywords: pollution, renewable energy sources, systematic solutions, political interests, revolution
Nikolai Jeffs teaches at the Faculty of Humanities, University of Primorska, Koper-Capodistria (jeffsnikolai@gmail.com).

Maša Tihel is a postgraduate student of Linguistic mediation and translation at Faculty of Humanities, University of Primorska. (masa.tihel@gmail.com).

Povzetek

Intervju naslavlja eno pomembnejših okoljevarstvenih in političnih pobud v Združenem kraljestvu Velike Britanije in Severne Irske – kampanjo *Milijon podnebnih služb*. Predstavljen je obsežen program sprememb, ki je bil pripravljen v sklopu te kampanje, in številna politična in socialno-ekonomska področja, ki jih zadevajo podnebne spremembe in na katere vplivajo ter tako neposredno spreminjajo človekovo življenje. Sogovornika razkrijeta, kako same ovire pri reševanju problematike onesnaževanja izvirno izhajajo iz naše realnosti – kapitalistične ureditve gospodarstva in družbe –, ter poudarita dejstvo, da gre v teh primerih navadno za interes fosilnogorivnih elit, in z njimi povezanih dobičkov. Vse to pa pomeni, da bo za dosego dejanskih sprememb pri ravnanju z našim planetom potrebna radikalna družbena preobrazba.

Gljučne besede: onesnaževanje, obnovljivi viri energije, sistemske rešitve, politični interesi, revolucija

Nikolai Jeffs poučuje na Fakulteti za Humanistične študije Univerze na Primorskem, Koper-Capodistria. (jeffsnikolai@gmail.com)

Maša Tihel je podiplomska študentka prevajalskega programa na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem. (masa.tihel@gmail.com)

Milijon podnebnih služb (MPS) je pobuda, ki poteka v okviru Kampanje proti podnebnim spremembam (KPPS), v katero so vključeni številni sindikati Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske, med drugim Sindikat pekov in prehrane, Sindikat komunikacijskih delavcev, Sindikat gasilcev, Nacionalna zveza študentov, Sindikat delavcev javnih in komercialnih storitev, Zveza plačanega transportnega osebja, Sindikat Unite in Sindikat univerz in kolidžev.

Analize obstoječega stanja podnebne krize in rešitve, ki jih predlaga MPS, so preproste in prepričljive. Z nekoliko prilagoditvami, pri katerih bi bile upoštevane različne posebnosti slovenske družbe in ekonomije, je model, ki ga predlaga MPS, relevanten tudi za Slovenijo. Že zdaj potekajo neformalni stiki med člani KPPS na eni strani in nekaterimi člani Visokošolskega sindikata Slovenije na drugi, in sicer prav o bolj konkretnem približevanju in sodelovanju.

A za kaj pravzaprav gre pri MPS in pri KPPS? Svet je zajela globoka in zelo nevarna ekološka in podnebna kriza skrajnih razsežnosti, ki sega od grozovite suše do uničujočih poplav. Če hočemo zaustaviti uničevanje, izumiranje in smrt, ki jih prinaša podnebno segrevanje, moramo korenito spremeniti svoje navade in ustroj družbe in ekonomije. Med drugim tudi tako, da drastično zmanjšamo izpust toplogrednih plinov v ozračje, ki so odgovorni za podnebno segrevanje.

Večina izpustov toplogrednih plinov v Združenem kraljestvu je v obliki CO₂: v transportni panogi se izpusti 178 megaton (MT) CO₂ na leto, proizvodnja elektrike prinaša 145 MT izpustov; za ogrevanje stanovanj in drugih bivališč gre 77 MT, različna proizvodnja surovin proizvede dodatnih 65 MT; pridobivanje nafte, premoga in plina je odgovorno za še nadaljnjih 33 MT, ogrevanje javnih in komercialnih stavb pripomore k 20 MT, različni drugi, stranski proizvodni procesi v industriji pa prispevajo še 10 MT. Vse skupaj to pomeni 528 MT CO₂ na leto.¹

Ob tem Združeno kraljestvo, kakor številne druge države po svetu, pestijo ekonomska kriza, ostri varčevalni ukrepi, ki globoko režejo v socialno državo, in velika brezposelnost. Leta 2014 je bilo v Združenem kraljestvu 2,2 milijona brezposelnih. Če k temu prištejemo še tiste, ki so opustili iskanje aktivne zaposlitve, in tiste, ki ne delajo polni delovni čas, pa bi vendarle radi to počeli, je skupna vsota brezposelnih in nezadovoljivo zaposlenih kar 5,9 milijona ljudi.

Rešitev gospodarske in ekološke krize, kakor jo predlaga MPS, je elegantna in povsem uresničljiva. Zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov za 83–86 odstotkov bi ustavilo podnebno segrevanje, a za to zmanjšanje je potrebna hkrati zelo široka

¹ Za te in nekatere druge podatke, navedene v tem intervjuju, glej knjižico *One Million Climate Jobs: Tackling the Environmental and Economic Crisis*. Prva izdaja je izšla leta 2009, na tem mestu pa črpamo iz tretje izdaje, iz leta 2014. Knjižica je dostopna na http://www.campaigncc.org/sites/data/files/Docs/one_million_climate_jobs_2014.pdf. Za več informacij o Kampanji proti podnebnim spremembam glej www.climate-change-jobs.org. Na tej spletni strani so dostopne tudi razne tehnične in bolj specializirane informacije ter članki o podnebnih spremembah in kako jih ustaviti (glej *Online Technical Companion*). Z angažmajem študentov in študentk Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem je slovenski prevod knjižice *One Million Climate Jobs* dostopen na <http://medijskakomuna.si/>.

družbena, kulturna, in ekonomska preusmeritev. Med drugim bi tovrstni preobrat pomenil korenito spremembo nekaterih navad; vlaganje v infrastrukturo, industrijo in promet, široko in dosledno akcijo dodatnega izoliranja stanovanjskih, komercialnih in javnih stavb, izobraževanje v novih tehnoloških panogah ipd.

S tem ko bi zaprli nekatera delovna mesta, ki so posredno ali neposredno odgovorna za izpust toplogrednih plinov in za globalno segrevanje (recimo, v naftni industriji), ljudje ne bi ostali na cesti, temveč bi jih zaposlili na nova delovna mesta, povezana s čistimi in obnovljivimi energetske viri (denimo sestavljanje sončnih celic). Podobno bi se zgodilo v transportu: prehod z javnega in drugega prevoza, ki temelji na naftnih derivatih na takega, ki temelji na obnovljivih virih, bi za svoj uspeh potreboval predelavo nekaterih obstoječih avtomobilov, avtobusov, tovornjakov in vlakov in/ali proizvodnjo novih ...

Še bi lahko naštevali konkretne primere preobrazbe delovnih mest, ki jih narekuje prehod iz ekonomije, ki temelji na fosilnih gorivih in podnebnem segrevanju, v družbo, ki dosledno prisega na obnovljive energetske vire in ki teži k ničelnemu izpustu toplogrednih plinov. Pomembno pa je naslednje: v Združenem kraljestvu bi tovrstna preusmeritev ustvarila milijon novih zaposlitev. Natančneje, ustvarilo bi se 400.000 novih zaposlitev na področju proizvodnje elektrike, 310.000 v transportu, 185.000 v stavbni industriji in povezanih panogah, 45.000 v poljedelstvu, gozdarstvu in industriji predelave odpadkov, 25.000 v industriji in 35.000 novih delovnih mest v vzgoji in izobraževanju. Tovrstna preobrazba britanske družbe in ekonomije bi stala 19 milijard funtov (oziroma 26,4 milijarde evrov). Drago? Sploh ne. To je pravzaprav zelo nizka cena za ohranitev znosnega načina življenja na Zemlji, življenja na Zemlji sploh.

Da bi še bolj osvetlili kampanjo MPS, smo za intervju prosili Jonathana Neala in Nancy Lindisfarne. Jonathan Neal je svojo pot začel kot antropolog, do upokojitve pa je predaval kreativno pisanje na univerzi Bath Spa v Angliji. Je avtor številnih književnih del, pa tudi faktografskih knjig, od katerih bodo za bralce in bralke ČKZ še posebej zanimive *You are G8 – We are Six Billion (Vi ste G8 – Nas je šest milijard, 2002)*, *A People's History of the Vietnam War (Ljudska zgodovina vietnamske vojne, 2004)* in *Stop Global Warming, Change the World (Ustavite globalno segrevanje, spremenite svet, 2008)*. Neale je član Sindikata univerz in kolidžev in glavni urednik knjižice *One Million Climate Jobs: Tackling the Environmental and Economic Crisis (Milijon Podnebnih služb: Spopadanje z okoljsko in ekonomsko krizo; 2009–2014)*.

Nancy Lindisfarne je med drugim dolga leta predavala na londonski fakulteti SOAS (Šola za orientalske in afriške študije), je antropologinja in je med drugim avtorica *Bartered Brides: Politics, Gender, and Marriage in an Afghan Tribal Society (Prodane neveste: politika, družbeni spol in poroka v afganistanski plemenski družbi, 1991)*, *Dancing in Damascus (Plesanje v Damasku, 2000)* in sourednica zbornika *Dislocating Masculinities: Comparative Ethnographies (Dislociranje maskuliniteti:*

komparativne etnografije, 1994).² Je članica skupine *Grandparents Climate Action* (Starostarševska podnebna akcija) in ena od 24 soavtorjev in soavtoric knjižice *Milijon podnebnih služb*.

V sklopu kampanje milijon podnebnih služb razlikujete med zelenimi in podnebnimi delovnimi mesti. Ali lahko razložita namen tovrstnega razlikovanja in njegov ekonomski in politični pomen?

Zelena delovna mesta lahko pomenijo veliko različnih in nujnih potrebnih delovnih mest, kot so službe v gozdarstvu, v obratih za predelavo odpadkov in službe za blaginjo živali. Podnebna delovna mesta torej v tem smislu pomenijo zelo specifična zelena delovna mesta, ki neposredno zmanjšujejo količino izpustov toplogrednih plinov, ki segrevajo naše podnebje. Takšno razlikovanje uveljavljamo iz dveh razlogov. Najprej zato, ker podnebna delovna mesta potrebujemo takoj in ker se želimo osrediniti na tista delovna mesta, ki bodo pripomogla k preprečevanju onesnaževanja, ne pa samo ozaveščala ljudi o pereči tematiki podnebnih sprememb. Ob tem pa namesto zelenih delovnih poudarjamo podnebna delovna mesta tudi zato, ker če vam nekdo zgolj reče, da si želi več zelenih delovnih mest, lahko ljudje povsem upravičeno rečejo, da naj imamo potem tudi več delovnih mest v bolnišnicah in vzgojno-izobraževalnih ustanovah. To je sicer povsem legitimno, a kar se novih delovnih mest tiče, je treba poudariti naslednje: do 90 odstotkov podnebnih služb, ki jih predvidevamo ne samo za Združeno kraljestvo, temveč za različne evropske države, bi bilo v javnem prevozu, v prenovi in konverziji domovanj in drugih stavb ter v obnovljivih virih. Seveda pa je situacija drugačna v tistih državah, ki imajo velike deževne gozdove, ipd.

Ena od privlačnosti same kampanje in tudi gradiv, povezanih z MPS, je preprostost. Rešitev problema, kakor je predstavljena v vaši knjižici o MPS, je videti povsem uresničljiva. Medtem ko razvijamo argumente, kako priti od točke a do točke b, oddajamo na milijone ton CO2 in drugih škodljivih izpustov na leto, trume ljudi se ukvarjajo z različnimi škodljivimi industrijami in storitvami, ob tem pa imamo tudi množice brezposelnih. Če bi se združeni zavezali nekaterim dokaj preprostim korakom, kot jih podaja kampanja MPS, bi lahko drastično zmanjšali izpuste in hkrati ustvarjali nova delovna mesta. Vse vaše ideje in predlogi se zdijo zelo verjetni in lahko dosegljivi, in če je res tako, kaj vašim predlogom preprečuje, da se ne premaknejo iz sindikalističnih in aktivističnih krogov in da niso dejansko uresničeni, in to v najkrajšem času?

Te ideje so trenutno precej razširjene in dobro znane v sindikalnih krogih, kro-

² Številne znanstvene in druge članke, ki sta jih Nancy Lindsfarne in Jonathan Neale napisala skupaj, je mogoče najti na spletni strani <http://bathspa.academia.edu/Jonathanneale>.

gih aktivistov in med verskimi in drugimi skupinami v Veliki Britaniji, na Norveškem in v Južni Afriki ter drugod. Temeljne težave pri izvajanju programov, kot je MPS, so ekonomski varčevalni ukrepi oziroma neoliberalizem oziroma gospodarski sistem, ki se imenuje tudi ekonomija *trickle-down* (kjer naj bi denar sčasoma že prikapljal iz bogatega vrha do raje). Težavno je predvsem tudi zato, ker naše ideje zahtevajo izjemno veliko javno oziroma državno investicijo v zelo velik projekt javnega sektorja.

Če pa tovrstni ukrep vendarle uspe, sta potem celotna neoliberalna miselnost in praksa zadnjih trideset let šli po zlu. Sprejetje tako velikih sprememb na področju podnebnih zaposlitev bi ljudi pahnilo v razmišljanje o ukrepih in možnosti sprememb tudi na drugih področjih, kot so, denimo, šolstvo, pokojninski sistem in zdravstvo. Rekli si bodo takole: če smo lahko to naredili za podnebje, potemtako lahko isto naredimo na kakšnem drugem področju. Na vrhu kapitalističnega sistema je zelo veliko ljudi (politični voditelji, podjetniki in drugi poslovneži), ki si resnično želijo sprememb na področju onesnaževanja in vedo, kakšne ukrepe je treba sprejeti, a hkrati tudi želijo obdržati neoliberalno ekonomijo in politiko varčevalnih ukrepov.

Jonathan, vi ste delali za KPPS in MPS tudi prek vašega članstva v visokošolskem sindikatu. V katerih pogledih bi se lahko tako univerzitetni profesorji kot tudi strokovno in drugo univerzitetno ter šolsko osebje poistovetilo s kampanjo MPS? Zdi se namreč, da se kampanja in njen program ne dotikata vprašanj, povezanih z delovnim mestom in delovnimi okoliščinami različnih univerzitetnih uslužbencev in uslužbenk. Z drugimi besedami, če bi vas neki univerzitetni predavatelj vprašal: »Kaj imam jaz od tega?« kaj bi mu odgovorili?

Zame kot univerzitetnega profesorja je ta problem enako pomemben, kot je pomemben za tesarja, za 10-letno deklico, za žolno ... Tukaj gre za življenje na Zemlji in treba se je zavedati, da smo vsi skupaj v takem položaju in bomo tudi skupaj trpeli posledice. Zdi se mi odločilnega pomena, da sindikati aktivno sodelujejo pri reševanju problema, vendar je treba poudariti, da gre tukaj za blagor vsega človeštva, ne pa samo za blagor nekaterih ljudi. Poudariti pa je treba tudi, da ko so bili sindikati vzpostavljeni, so jih vzpostavili ljudje, ki so si želeli, da bi bili sindikati del večjega projekta, projekta za neodvisnost, socialno demokracijo, komunizem ali česa drugega. Sindikalisti so vedno mislili, da so imeli prostor v pravdi za mir in v želji po socialni ureditvi države in da so ti argumenti pomembni zanje, ker so pomembni za vse nas. Podnebne službe bodo tudi potrebovale določene spretnosti, izobrazbene ravni, specializacije in tudi tu je priložnost za povečanje števila akademskih poklicev. Navsezadnje pa je oseba, ki je univerzitetni profesor, tudi nekdo z otroki, s partnerjem, partnerko, možem ali ženo, nečakinjami in nečaki. In skoraj vsak akademik, kar jih poznam v Veliki Britaniji, pozna koga, ki nujno potrebuje službo.

Nancy, podobno vprašanje je namenjeno vam. Sodelujete v aktivistični skupini Starostarševska podnebna akcija. Če bi vas kdo od starih staršev vprašal: »Kaj pridobim z aktivnim vključevanjem v okoljevarstvena gibanja?« kaj bi odgovorili?

Mislim, da je kampanja Starostarševska podnebna akcija, ki so jo začeli Norvežani in je zdaj že mednarodno uveljavljena, ena tistih, ki so dejansko odvisne od ljubezni, predvsem od ljubezni do otrok sedanjosti, otrok prihodnosti, od občutka vsakega od nas kot skrbnika za prihajajoče generacije, pa tudi od ljubezni do našega lepega planeta, na katerem živimo, ki se bo kmalu zelo drastično spremenil, če ne bomo ukrepali. Ta kampanja je odvisna od veliko širše vrste ljubezni do kraja, v katerem bivamo, in občudovanja do vseh vrst ustvarjalnosti in veselja, ki jih ljudje lahko občutijo, če si to dopustijo. Naslednje vprašanje pa je, kako lahko kolektivno uporabimo tovrstno ljubezen. Moje sanje so, da bi videla stare starše hoditi v prvih vrstah vsake demonstracije, saj je kljub vsemu njihovo življenje krajše od življenja drugih, in zato, če bi se policija na demonstracijah z nasiljem lotila starih staršev, bo to za policijo videti zelo slabo.

Zavedamo se razpotij med aktivisti, ko pride do vprašanja o čistem premogu in jedrski energiji. Nekateri vidijo ta dva vira kot mogoč način pridobivanja električne energije brez izpustov toplogrednih plinov in brez nadaljnega prispevanja h globalnemu segrevanju. Drugi obema nasprotujejo, včasih tudi zaradi ekoloških vprašanj, ki presegajo podnebne spremembe. Kakšen je vajin osebni pogled na čisti premog, jedrsko energijo in njune potencialne možnosti uporabe?

Že zdaj imamo možnosti za pridobivanje sončne, morske in vetrne energije. Imamo vso tehnologijo, da naredimo nujno potrebne spremembe. V kapitalizmu ni rešitve za globalno segrevanje. In tudi nekaj tehnoloških rešitev, ki se opirajo na nekaj nedokazanega, neka čudežna rešitev za podnebne spremembe, ni mogoča. Zakaj bi se poglobljali v nove in zapletene rešitve, če imamo preprostejše in dostopne rešitve že pred nosom? Torej, kar se čistega premoga tiče, je treba vedeti, da je v ozadju velik interes lobijev, ki zagovarjajo čisti premog. V okviru kampanje 1MPS imamo kompromis: nekateri v kampanji zagovarjajo čisti premog, drugi pa ne. Tehnologija čistega premoga je prisotna že več kot dvajset let in je do zdaj še nikjer niso preskusili v polnem obsegu. Bržkone zato, ker ljudje, ki so izumili tehnologijo čistega premoga, dvomijo o njegovi učinkovitosti. Enako velja tudi za jedrsko energijo, zgleden primer so boji za pridobivanje pogodb za gradnjo jedrskih elektrarn v Veliki Britaniji, iz katerih je razviden preobsežen in neopravičljiv časovni obseg del, denar in celotna naložba, potrebna za gradnjo takih objektov. Poleg tega, gradnja jedrskih elektrarn v takšnem obsegu, kot je predlagan za Veliko Britanijo, nikakor ne bo nadomestila fosilnih goriv. Tudi če bi jih zgradil štiridesetkrat več, kot je trenutno predvideno, se ne bi približali nadomestitvi fosilne energije z jedrsko. Ob tem pa je jedrska energija povezana z jedrskim orožjem. Različne vlade si želijo

jedrsko energijo zato, da bi imeli jedrsko orožje. Če naredimo en sam napačen korak z jedrskim orožjem, bodo posledice veliko hujše od posledic globalnega segrevanja.

Dva glavna načina, s katerima predlagate pridobitev denarja za prestrukturiranje infrastrukture, servisne industrije in celotnega gospodarstva, ki bi se osvobodila odvisnosti od fosilnih goriv in ne bi več prispevala h globalnemu segrevanju, je sposojanje denarja od Bank of England in zvišanje davkov. Predlagate, da naj bi bil najbogatejši odstotek prebivalstva Združenega kraljestva obdavčen za samo en funt na vsakih 200 funtov v njihovi lasti. Drugače rečeno, od vsakih 277 evrov svojega bogastva bi ta elita dala 1,4 evra davka. S tem bi se lahko zbralo 12 milijard funtov oziroma 16 milijard evrov. Takšna davčna stopnja (0,5 %) je izjemno nizka. Kljub temu pa bi lahko prinesla veliko gotovine. Za primerjavo: ocenjujejo, da britanski sistem javnega zdravstva potrebuje osem milijard funtov (11 milijard evrov) za delovanje in ohranjanje ravni svojih storitev. Naslednje vprašanje se torej zastavlja skorajda samo od sebe. Zakaj se sredstva še ne zbirajo tako?

Če bi se tak davek dejansko uveljavil, potem bi se del pridobljenih sredstev lahko namenil tudi za šolstvo in druge javne dejavnosti in tako bi se vsi postopoma uvajali v povsem drugačen politični sistem. Ta pa bi bil dokaj odmaknjen od današnjega neoliberalizma s svojimi krutimi praksami ustvarjanja neenakosti in brezobzirnim privilegiranjem bogatih. Kot vemo, pa danes Veliko Britanijo vodijo v skladu z interesi izjemno bogatih ljudi.

Knjižica kampanje MPS poda zgledne primere avtomobilskih tovarn v ZDA, ki so med drugo svetovno vojno proizvodnjo avtomobilov prestrukturirale v proizvodnjo orožja (tanki, letala) v manj kot treh mesecih. To dokazuje, da je tam, kjer je volja za spremembe, tudi pot do teh sprememb. Če pomislimo na vso škodo, ki so jo podnebne spremembe že povzročile, zakaj potemtakem ne vidimo enakega odločnega ukrepanja in vplivanja na prednostne naloge gospodarstva, kot smo ga lahko videli med drugo svetovno vojno?

Druga svetovna vojna je bila skonstruirana v smislu nacionalnih in širših političnih interesov, ne pa kot pot do dobička nekaterih posameznikov. Kar se danes dogaja, je, da posamezni ljudje ali skupine plačujejo ceno za onesnaževanje, za katero je odgovorno VSE človeštvo. Na primer, velik delež civilnega prebivalstva v Pekingu zaradi tamkajšnjega smoga ne more dihati, ljudje iz Bangladeša in pacifiških otokov pa se že skoraj utapljajo. Vsi ti pa nikakor niso odločilni ljudje, ne spadajo med najbogatejše v Veliki Britaniji ali Združenih državah in ne kupujejo zemljišč na različnih lokacijah, ki so visoko nad gladino morja na Novi Zelandiji, ker naj bi bili ti kraji med najbolj varnimi na svetu. Med drugo sveto vojno so poslovneži in sindikati sodelovali. Poslovneži so verjeli, da če bodo ZDA zmagale v drugi svetovni vojni, bo ameriško gospodarstvo prevladalo v svetovnem gospodarstvu.

Sindikalisti pa so verjeli, da bodo z zmago ustavili naciste. Nazadnje so oboji imeli prav.

Analize in številke v kampanji MPS se izrecno sklicujejo na razmere v Združenem kraljestvu. To kampanjo, ki temelji na koaliciji različnih sindikatov, je pred kratkim podprl novi vodja laburistične opozicije, Jeremy Corbyn. Ali lahko komentirata, kaj njegova podpora dejansko pomeni za vas?

Pomeni bodisi veliko bodisi skorajda nič. Razplet je odvisen od več dejavnikov, eden od njih je vprašanje, ali bo Corbyn dejansko postal premier novoizvoljene vlade, ali bo takrat še vedno vodja laburistov in ali ga bo laburistična stranka kot takega tudi podpirala. Po drugi strani pa je vse odvisno tudi od nas, od tega, ali bomo vzpostavili dovolj veliko kampanjo v laburistični stranki, saj je Corbynova podpora našemu gibanju obsegala zgolj eno poved v enem manifestu. Ko pride neka politična stranka na oblast, nekatera vprašanja postanejo osrednja problematika, na nekatere pa se pozabi. Zato pa je tako pomembno, da vzpostavimo dovolj močno kampanjo med laburisti. Namen tega bi bil doseči, da bi večina članov in članic stranke podpirala naše predloge in da bi le-ti bili eno osrednjih vprašanj, na podlagi katerih bi se borili, da bi bili izvoljeni v parlament. To ne bo edino in izključno vprašanje predvolilnega boja, so še druga, kot, denimo, vprašanje zdravstvenega sistema. Toda MPS bi vendarle lahko bilo eno osrednjih vprašanj tega boja. Če laburisti rečejo, da je zagotovitev MPS osrednja obljuba, ki bo uresničena po njihovi zmagi na volitvah, potem imamo možnost, da uspemo. Gre pa tudi za vprašanje vizije in poguma, za način, kako so različne stvari medsebojno povezane. Oziroma, in kot že rečeno, če je mogoča korenita sprememba na področju podnebnih sprememb, potem lahko tudi podobne korenite spremembe uvedemo v zdravstvu in drugod. Toda, danes je zaradi učinkov, ki so jih imeli varčevalni ukrepi, potrebnega veliko časa, da se ljudem prepričljivo obrazložijo tovrstne povezave.

Corbyn je deležen veliko kritik na račun svojih političnih pogledov, in to kljub široki podpori, ki jo ima, še posebno zunaj parlamentarnega dela laburistične stranke. Kaj po vašem mnenju motivira takšne vrste napadov in diskreditiranj, ki prihajajo tudi iz njegove stranke, in od ljudi, ki sebe umeščajo, če že ne na levico, pa vsaj na levo sredino?

To, kar se dogaja, je neverjetno grdo in mediji so res zlobni. Treba je razumeti, da je v zadnjih tridesetih letih ekonomska neenakost postala tako velika, v družbo pa se je zažrla počasi in zahrbtno, da bo danes vsakdo, ki ima možnost kaj pridobiti od ekonomije privilegijev, Corbynu obrnil hrbet. Veliko rednih kolumnistov za *The Guardian*, ki so želeli objaviti Corbynu naklonjene članke, tega ni moglo narediti, ker so jim njihovi uredniki to preprosto prepovedali. Skratka, nič pozitivnega o Corbynu se ne more prebiti čez to blokado. Vse to pa pravzaprav daje občutek, da so vsi mnenjski voditelji proti Corbynu. A zanimivo, je kako malo vode vse to dejansko drži. Ko smo, denimo, v medijih doživeli velik napad na rudarje med

rudarsko stavko leta 1984, je to premaknilo javno mnenje na desno, v današnjih primerih medijskih napadov na Corbyna pa se javno mnenje sploh ni obrnilo proti njemu. Res pa je, da z izjemo volitev javno mnenje nima nobenega načina, da bi se izrazilo. Corbyn je postal vodja laburistične stranke, ker je bil izvoljen s 60-odstotno večino članov in članic ter stranke. Povprečna starost te večine je 41 let, kar pomeni, da to večino sestavljajo isti ljudje, ki so prej glasovali za Tonyja Blaira in Gordona Browna. Gre za premike v celotni populaciji in ne le zgolj v mentaliteti. Če govorimo o levici in levi sredini, potem je treba vedeti, da se v trenutkih socialne krize razkrije, kje kdo v resnici stoji. To bržkone poznate tudi iz zgodovine Slovenije, kjer, politično gledano, nazadnje nihče ni končal tam, kjer je pričakoval, da bo končal. To ne pomeni, da levica ne obstaja, pomeni le, da ob nastanku novih teženj ljudje po navadi končajo na koncih, ki so drugačni od tistih, na katerih so začeli svojo pot.

Zgodovinsko gledano so se delavska gibanja in sindikati zavzemali tudi za skrajšanje delovnika z 12 na 10 ur dela na dan in pozneje z 10 na 8 ur na dan. Vaši izračuni za realizacijo MPS temeljijo na 8-urnem delovniku, kar pomeni 40-urni delovni teden. Toda zakaj se ustaviti pri že ustaljenih normah? Eden od ukrepov francoskih socialistov, ko so še imeli oblast, je bil, da so skrajšali delovni teden, Švedska je trenutno v fazi eksperimentiranja na istem področju. Veliko ljudi je brez dela, medtem ko preostali delajo veliko več za veliko manj. Ali ne bi bilo mogoče povečati zaposlovanja in dati nadaljnjo težo vrsti kulturnih, socialnih in ekonomskih sprememb, ki bi pomagale pri zaustavitvi globalnega segrevanja, ravno s kampanjo za več podnebnih delovnih mest, vendar z manjšimi delovnimi obremenitvami za vse zaposlene, ne glede na to, kje in kdaj so zaposleni?

V sklopu kampanje se borimo za 8-urni ali pa 7-urni delovnik, odvisno od tega, za kakšno specifično zaposlitveno kulturo ali zaposlitev gre. Smo za to, da se delo porazdeli med ljudi, in smo za skrajšanje delovnika. Ampak če bi to vključili v sklop zahtev, ki jih trenutno predlagamo, bi ljudem rekli, da se bojujemo za zahteve, v katere dejansko ne verjamemo in dvomimo o njihovem uspehu. Med vsemi državami v Zahodni Evropi je namreč ravno Združeno kraljestvo tisto, ki so ga neoliberalizem in varčevalni ukrepi najbolj prizadeli, saj je to država, v kateri si je najteže predstavljati uveljavitev 30-urnega delovnega tedna. Moramo biti previdni, da ne storimo tega, kar levica in okoljevarstveniki pogosto počnejo, tj. da pripravijo seznam zahtev, ki dejansko niso zahteve, ampak bolj izjave o tem, kar bi radi dosegli, in ki se prikazujejo kot neko utopično stanje. Dejansko pa za seboj nimajo nikogar, ki misli, da bodo s temi zahtevami kaj pridobili, in nihče niti ne verjame v njihovo politično zmago v naslednjih petih letih. Mi želimo sestaviti niz zahtev, za katere vsi mislijo, da jih dejansko nameravamo izvesti. Ne predlagamo zgolj nekega alternativnega programa, saj so izmed osrednjih vrednot naše kampanje ravno spremembe na področju delovnih pogojev in zmanjševanja brezposelnosti. Namreč, tudi prej omenjene avtomobilske tovarne v ZDA, ali pa tovarne v stalini-

stični Rusiji in nacistični Nemčiji, so dejansko pripomogle k ustvarjanju zaposlitev s polnim delovnim časom, danes pa vemo, da so v večini primerov ljudje obupani zaradi razmer na trgu dela in si želijo služb s polnim delovnim časom. Na drugi strani pa imamo množico ljudi, ki so preobremenjeni z delom in si želijo drugačnih delovnih pogojev.

Polna zaposlitev je torej ena od dodanih vrednosti MPS?

Da, polna zaposlitev je ena od dveh osrednjih vrednot te kampanje.

Medtem ko poteka ta intervju, se v Parizu odvija podnebna konferenca Združenih narodov, udeležila se ga je tudi Evropska unija in 195 drugih držav. Kako ocenjujete take konference?

Pred približno tremi tedni je Nicholas Stern predaval v Oxfordu. To je človek, ki je dejansko mednarodno izpostavil konkretne nevarnosti podnebnih sprememb. Med svojim predavanjem je pred občinstvom 800 ljudi dejal, da je konferenca v Parizu obsojena na propad. Onesnaženost je globalni problem, ki ga bo treba reševati na globalnem ravni, ta konferenca pa je namenjena pridobitvi sporazuma, s katerim se bodo izpusti le še povečali.

Kako?

Najbogatejše države, ki proizvedejo manjšino izpustov na svetu, se bodo zavezale, da bodo zmanjšale svoje izpuste za približno en odstotek na leto. Na drugi strani pa bodo države, ki povzročijo približno dve tretjini svetovnih izpustov, vse do leta 2030 povečevale izpuste za bistveno več kot en odstotek na leto ... Izračun je preprost: sporazum, ki bo rezultat pariške konference, ne bo ustalil količine emisij, ampak jih zgolj močno povečal. To je recept za katastrofo in to nam prikrivajo, kajti številne države bodo le zmanjšale rast svojega siceršnjega onesnaževanja, kar pomeni, da bodo namesto potrojenih količin v okolje izpuščale zgolj dvojno količino toplogrednih plinov. Nekateri bodo zmanjšali intenzivnost ogljika, kar pomeni zmanjšanje količine goriva za vsako pridobljeno enoto energije iz tega goriva. A v ZDA se že zadnjih sto let intenzivnost ogljika letno zmanjšuje, podobno opažamo tudi v Sloveniji in v vsaki drugi državi je tako, saj je takšno zmanjšanje povezano s produktivnostjo. Torej, obljuba konference in sodelujočih držav o zmanjšanju intenzivnosti ogljika je dejansko obljuba za povečanje izpustov. To je obsceno. Govorimo o hipotetičnem dogovoru o razumni in trajnostni rasti, ki bi obsegala dvodostotno povečanje izpustov CO₂ na letni ravni, medtem ko pa ti sporazumi, ki se bodo uveljavili po pariški konferenci, uveljavljajo pogoje, ki povzročajo zvišanje globalne temperature za 3 do 4 stopinje Celzija. Že zdaj se soočamo s porastom temperature za eno stopinjo in že zdaj lahko vidimo neverjetno vrsto posledic v vseh mogočih krajih, kjer so vremenski pojavi postali bolj ekstremni, dezertifikacija je postala bolj ekstremna, deževje je bolj ekstremno, nevihte so bolj intenzivne, orkani in tajfuni pa so hujši. Takšno poslabšanje nam omogoča uvid v veliko slabšo

situacijo, ki bi lahko nastala z zvišanjem za 3 ali 4 stopinje in imela izjemno velik in negativen učinek. Kakršna koli potencialna sprememba v smislu boja za okolje mora potekati celostno in se mora nanašati na vse sfere človeškega življenja. Izgubili smo že nekaj bitk in manjše segrevanje podnebja že zaznavamo, vendar ne moremo reči, da obstaja možnost, da bomo enkrat na tisti točki, ko bi lahko rekli, da smo v celoti zgubili bitko, ker je vedno lahko še slabše, kot je. Tukaj je pomembno poudariti, da zvišanje temperature ozračja za 3 ali 4 stopinje ne pomeni tri- ali štirikratnih posledic, kot bi sicer bile, če bi se ozračje segrelo samo za eno stopinjo. Nasprotno, gre za 16-kratni ali 40-kratni učinek, saj se posledice globalnega segrevanja medsebojno multiplificirajo, gre za *feedback* učinke, zaradi katerih so potem podnebne spremembe še hitrejše, kot bi bile sicer. A tudi po vsem tem je še vedno velikanska razlika med tragedijo, ki ubije pet milijonov ljudi, in tragedijo, ki ubije pet milijard ljudi. Vedno obstaja točka, na kateri se je mogoče ustaviti. Človeštvo se bo nekoč ustavilo, žal pa najbrž šele potem, ko bo velika škoda že narejena. Vsemu temu pa se lahko izognemo samo tako, da smo dejavni že zdaj.

Glede na nujnost delovanja »tukaj in zdaj«, kateri so torej najpomembnejši ukrepi za ustavljanje podnebnih sprememb, ki bi jih lahko zunaj sindikata, politične stranke in države tukaj in zdaj začeli uveljavljati posamezniki sami ali pa znotraj ohlapnih afinitetnih skupin?

Treba si je priznati, da kot posameznik v resnici težko kaj storiš, saj je obvarovanje planeta stvar ljubezni, ta pa nikoli ni bila individualen pojav. Pridružite se afinitetnim skupinam, kot pripadnik ali pripadnica afinitetne skupine lahko organizirate demonstracije in tako neposredno ukrepate, ali pa političnim strankam, pojdite na Tuvalu, na Novo Zelandijo, v Južno Afriko, na Norveško ali kamorkoli, kjer lahko sodelujete v aktivnih gibanjih proti podnebnim spremembam. Nič ni narobe s spodbujanjem individualne zavesti, kar je pravzaprav tisto, s čimer se *Starostarševska podnebna akcija* ukvarja. A tovrstno spodbujanje zavesti ni dovolj, če se predvideva, da je zavest že sama zase dovolj, in da posamezniku ali posameznici ni treba ničesar narediti. Številna gibanja so tudi nesmiselna, če udeleženi dajejo občutek, da to, kar počno zadošča, in ko mislijo, da so z recikliranjem starega papirja dolgoročno pripomogli k varovanju okolja in da nič drugega ni potrebno. Želja po spremembi mora biti bolj kolektivna, zato so množične demonstracije ključnega pomena. Pomembno je, da je več tisoč Francozov vendarle prišlo na demonstracije in protestiralo proti zakonu o izrednih razmerah, ki jim prepoveduje organiziranje demonstracij v Franciji. Za nas so to zelo pomembna dejanja in nujno je, da se borimo še naprej, saj dogovori, sklenjeni na konferenci v Parizu, ne bodo dovolj.

Oba sta revolucionarna socialisti. Kampanja MPS ima elemente programa New Deal v ZDA iz časa velike predvojne ekonomske krize, poziva na nacionalni podnebni servis podobno, kot je prva laburistična vlada po drugi svetovni

vojni začela uveljavljati javni zdravstveni sistem (National Health Service). Hkrati pa MPS tudi opozarja na način, skladno s katerim si bomo morali urediti svoje življenje, in poziva k nacionalizaciji nekaterih vej industrije in storitev, kot je na primer javni prevoz. Toda vse, na kar kampanja poziva, se lahko doseže v okviru kapitalistične paradigme. Kakšne so prednosti tega ostajanja znotraj kapitalizma?

Ko smo zastavljali kampanjo, smo se najprej dogovarjali z dvajsetimi ljudmi, ki so med seboj predstavljali pet različnih sindikatov, dve dokaj veliki politični stranki in dve manjši stranki. Kampanja je plod dogovora, ki smo ga dosegli. Revolucionarni socialisti so manjšina v tej kampanji, večina je povsem drugačnega političnega prepričanja. A tako je tudi prav in tako bi tudi moralo biti, saj edino širše zastavljena kampanja lahko dejansko odraža mnenje večine družbe. Če želite spremeniti svet, morate prepričati večino in prav takšna strategija se nam je v zadnjih desetih letih že obrestovala. Pred desetimi leti je bilo treba ljudi zgolj izobraževati o obsegu potrebnih sprememb, kaj vse je mogoče storiti in kaj lahko dosežemo s tehnologijo, potem pa so taisti ljudi razumeli, da je za doseganje tega potrebna revolucija, ki pa ni nujno politična. Ljudje so se zavedali, da je sprememba v javnem prevozu, v ekološki rehabilitaciji domovanj in stavb, v porabi dobrin, v ravnanju z odpadki in varstvom okolja, revolucionarna. Če bi razumeli, da je nujno spremeniti način ravnanja z našim planetom, bi potem razumeli uporabo te besede (revolucija) brez kakršne koli politične konotacije, in mislili na leto 1917. Moramo preiti k ničelni ogljikovi ekonomiji, fosilna goriva pa morajo biti prepovedana, tako kot sta azbest ali pa cianid prepovedana, ali pa kot je prepovedano, da bi imeli doma, v zasebni lasti, popolnoma oborožen tank. Seveda je na eni ravni mogoče vse to doseči v kapitalizmu. Toda na neki drugi ravni morda gre za to, o čemer piše Naomi Klein v svoji knjigi *To spremeni vse*. Morda tokrat zahtevanih sprememb ni mogoče uresničiti v kapitalizmu. Če bo za to potrebna revolucija, bomo pač imeli revolucijo, če pa to ne bo potrebno in vendarle spremenimo svet na področju podnebnih sprememb, potem bo vseeno veliko lažje uveljaviti spremembe še na kakšnih drugih področjih.

V nedavnem članku, ki sta ga skupaj napisala,³ se sklicujeta na drugo plat podnebnih sprememb, o kateri je bilo doslej premalo medijskega poročanja. O vojnah v Afganistanu, Iraku in Siriji govorita kot o podnebnih vojnah. Ali bi lahko bolje razložita koncept podnebnih vojn?

Če si ogledamo le nekatere izmed bolj obupnih delov našega planeta, lahko razumemo, da je že nastalo veliko konfliktov in vojn, ki so dejansko posledica podnebnih sprememb. Položaj je obupen. Ljudje so postali begunci, dogajajo se vojne, ljudje se pobijajo med seboj za majhne količine trave in vseh vrst stvari, skratka

³ Glej Nancy Lindisfarne in Jonathan Neale: *Oil Empires and Resistance in Afghanistan, Iraq and Syria*. Dostopno na <http://bathspa.academia.edu/jonathanneale>.

scenarij, ki bi bil še pred štiridesetimi leti popolnoma nemogoč. Ob pogledu na razmere iz takšne perspektive postane jasno, da gre v vojnah na Bližnjem vzhodu za spopad za fosilna goriva. Ta boj pa pravzaprav usmerjajo tiste države in tisti ljudje, ki nočejo priti v Pariz, da bi sklenili pogodbo, ki bi nam omogočila spremembe na področju celotnega gospodarskega sistema, odmaknjenega od ekonomije fosilnih goriv in ogljikovih izpustov. To so, paradoksalno, podnebne vojne, saj vztrajajo pri uporabi fosilnih goriv, kar pa je čisto zlo. V Siriji je, tik pred letom 2011, zelo veliko število ljudi (25 odstotkov celotnega prebivalstva) zapustila državo zaradi suše, ki jim je onemogočala preživetje. Hkrati pa je že sama situacija z begunci velika in opazna posledica podnebnih sprememb. Begunci so ljudje, tako kot mi, le da so oni žal imeli takšno smolo, da so živeli tam, kjer se podnebne spremembe že kažejo in zdaj se selijo tja, kjer takšnih posledic še ni. Moramo pa se zavedati, da, če ne bomo ukrepali, bo Anglija postala samo še bolj deževna in Sredozemlje, kjer se navsezadnje nahaja tudi Slovenija, čedalje bolj sušno. Zdaj govorimo že o spremembah na ravni svetovnih vremenskih sistemov, katerih posledice so neizmerljive, vendar niso neustavljive. Če spremenimo ravnovesje geografsko-ekonomskih moči, se bo med manjšimi in večjimi silami vnela vojna za povrnitev ravnovesja moči v njihovo korist, zato pa bodo podnebne spremembe v prihodnosti povzročale le še več vojn. Napadi v Siriji in nedavni v Parizu so nekaj, kar se bo še dogajalo in presenetljivo je, da se je francoska vlada odzvala s takojšnjo prepovedjo demonstracij proti podnebnim spremembam – tudi takšnemu ukrepu lahko rečemo podnebne vojne.

George Orwell je nekoč zapisal, da bi bilo potrebnih le dvajset let za razvoj preostanka sveta na raven razvitosti Britanije. Taka naloga bi zahtevala samo vložek istega truda in napora, kot smo mu bili priča po drugi svetovni vojni. Kje se kampanje proti podnebnim spremembam in za enakopraven in pravičen globalni razvoj prekrivajo?

Nobenega razloga ni, da ljudje v revnejših predelih Afrike ali in Bangladeša ne bi imeli enakega življenjskega standarda kot ljudje na Zahodu. Dokler bi celotna energija prihajala iz obnovljivih virov in ko bodo države upravljale vlade, ki bi skrbele za to, da zaposlujejo ljudi v bolnišnicah, v vzgoji itn., ne bo nikakršnega razloga, da ne bi mogli živeti v veliko bolj dostojnem svetu. Japonski in Južni Korejci je dejansko uspelo izvesti to, kar je rekel Orwell, v dvajsetih letih, in to z malo volje, velikimi kapitalskim naložbami in povečanjem zaposlovanja. A nič od tega se ne bo zgodilo brez množičnega gibanja, ki pa mora imeti tudi aktivno podporo delavcev in malih kmetov v Afriki, Indiji in na Kitajskem. Sprememb ne moremo doseči brez njih, hkrati pa tudi evropski delavci ne bodo imeli želje po sodelovanju, če jih bodo mediji prepričevali, da so begunci in migranti ogrožajo možnosti zaposlitve v njihovih državah. Pri tem ne gre za žrtvovanje na eni ali na drugi strani, ampak za to,

da imamo vsi dovolj in da skrbimo drug za drugega.⁴

Prevod iz angleščine in priredba slovenske verzije: Maša Tihel.

⁴ Mnenja, ki sta jih Neale in Lindisfarne izrazila v tem intervjuju, so njuna lastna mnenja in ni nujno, da izražajo uradna stališča različnih drugih posameznikov in posameznic, organizacij in sindikatov v KPPS in MPS.